

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2017 m. birželio 19 d.

Šiomet pasaulio ekonominis aktyvumas padidėjo. Pasiiekti didesni pasitikėjimo rodikliai, suintensyvėjo tarptautinė prekyba, kur kas didesnė tapo pasaulinė pramonės produkcija. Tai siejama su pagerėjusia padėtimi įvairiuose regionuose. Vykdomą skatinamąją ekonominę politiką ir plėtojant infrastruktūros bei kitus projektus, sustiprėjo importuojamų prekių paklausa Kinijoje. Vėl ėmus kaupti atsargas ir esant didesnei vidaus paklausai, ūkio padėtis gerėjo JAV, kur pasitikėjimo rodiklius gerina ir planuojami pasikeitimai valdžios sektoriaus finansų srityje. Didesnė vidaus paklausa prisidėjo prie ekonomikos augimo ir euro zonoje. Nebekrintant žaliavų kainoms, ūkio aktyvumas ėmė stabilizuotis žaliavas eksportuojančiose šalyse. Jose, pavyzdžiui, Rusijoje, ekonominės padėties gerėjimas tebėra trapus, bet vis dėlto tų šalių ekonomika nebesitraukia, o tai tarptautinę aplinką veikia palankiai.

Pagerėjusi pasaulio ūkio padėtis gana greitai paveikė eksportuotojus Lietuvoje. Anksčiau kelis ketvirčius kritęs, stipriai ūgtelėjo prekių eksportas. Pagyvėjo prekių eksportas tiek Vakarų, tiek Rytų kryptimi, nes ir įvairių užsienio šalių ekonominė raida pagerėjo. Daug augo ir paslaugų eksportas. Kaip žinoma, didelę dalį paslaugų eksporto sudaro transporto paslaugos. Šių paslaugų eksportas augo ir pernai, nes daug investavęs transporto sektorius veiklą nukreipė į Vakarų rinkas. Šiomet transporto sektoriaus aktyvumas tebekyla daug.

Stipriai ūkio aktyvumą veikia ne tik tarptautinė aplinka. Lietuvos ūkio raidai didelį poveikį tebeturi vidaus paklausa, ypač privatusis vartojimas, skatinamas išskirtinių pokyčių darbo rinkoje. Pernai darbo užmokestis padidėjo apie 8 proc. Gana daug – ne mažiau kaip ketvirtadalį – šio augimo lėmė padidintas minimalusis darbo užmokestis. Pastarojo didinimo poveikiui sumažėjus, buvo galima tikėtis, kad darbo užmokestis šalyje kils mažiau. Vis dėlto naujais duomenys rodo, kad jo augimo tempas tebėra aukštas. Darbo užmokestis auga daugiau, nei prognozuota, iš dalies dėl to ir privatusis vartojimas didėja daugiau, nei numatyta.

Stiprus darbo užmokesčio augimas būdingas ne pavienėms darbuotojų grupėms. Daug kyla gaunančių tiek mažesni, tiek didesni darbo atlygi gyventojų darbo užmokestis. Kitaip sakant, darbo užmokesčio kilimas nuo atlygio dydžio daug nepriklauso. Tai parodo, kad įtampa apima visą darbo rinką – visas darbuotojų grupes. Ši įtampa ir lemia tokį spartų darbo užmokesčio augimą.

Susidariusią situaciją darbo rinkoje nebus lengva įveikti. Įmonių plėtrai yra svarbus darbo veiksnys, tačiau vis daugiau įmonių teigia, kad jų veiklą riboja darbuotojų trūkumas. Laisvų darbo vietų daugėja, o vienai laisvai darbo vietai tenkančių bedarbių vis mažėja ir yra nedaug. Jau netrumpą laiką kylantis gyventojų aktyvumo lygis iki šiol švelnino demografinių veiksnių – anksčiau sumažėjusio gimstamumo ir tebesitęsiančios emigracijos – poveikį darbingo amžiaus gyventojų skaičiui, todėl darbo jėga Lietuvoje pastaraisiais metais nemažėjo. Tačiau jau artimiausiu metu aktyvumo lygio pokyčiai nebepajėgs atsvirti nepalankių demografinių tendencijų. Net jei gyventojų aktyvumo lygis artimiausiais metais nemenkai didės, darbo jėga turėtų mažėti. Tai ribos galimybes gausinti bendrą užimtųjų skaičių ir didins jau šiuo metu darbo rinkoje stebimą įtampą.

Darbuotojams palanki padėtis darbo rinkoje ir toliau didins darbo pajamas, todėl privatusis vartojimas tebebus svarbus ekonomikos augimo veiksnys. Vis dėlto manoma, kad darbo pajamos artimiausiais metais negalės didėti tiek daug, kiek jos didėjo iki šiol, nes daug labiau nei darbo našumas augantis darbo užmokestis neigiamai veikia įmonių konkurencingumą. Toks didelis atotrūkis tarp darbo atlygio ir našumo raidos galimas tik trumpesniu laikotarpiu. Pradėjus lėtėti darbo pajamų augimui, mažiau turėtų didėti ir namų ūkių išlaidos. Svarbus ūkio plėtros veiksnys bus investicijos. Praėjusiais metais nedidėjusios, visu prognozuojamuoju laikotarpiu – 2017–2018 m. – jos turėtų didėti, skatinamos kylančios paklausos tiek eksportuojančiame sektoriuje, tiek į vidaus paklausą orientuotame sektoriuje. Investicijas padės didinti ir atsigausiantys lėšų iš ES fondų srutai. Numatoma, kad 2017 m. realusis BVP padidės 3,3, o 2018 m. – 2,8 proc.

Pastaruosius kelerius metus infliacija Lietuvoje buvo nedidelė, iš dalies dėl tarptautinės ekonominės aplinkos, mažinusios žaliavų kainas. Pastarosioms padidėjus, padidėjo ir infliacija, ją taip pat padidino išaugę akcizai. Šių metų pradžioje gana daug kilo maisto kainos. Bendrą maisto produktų kainų lygį gerokai padidino nuo kovo mėn. itin išaugę akcizai alkoholiniams gėrimams ir tabakui. Kitų nei alkoholiniai gėrimai ir tabakas maisto produktų kainų kilimas nebespartėja, jis netgi šiek tiek sulėtėjo. Bendrai kainų raidai nemažą įtaką daro ir pasaulinių naftos kainų kaita. Šių kainų padidėjimas praėjusiais metais lemia ne tik didesnes degalų kainas, bet ir vėl pradėjusias kilti ne naftos produktų importo kainas. Tai gali pradėti didinančiai veikti ir vartotojų

kainas, pavyzdžiui, keletą metų labai nedaug tesikeitusias pramonės prekių kainas. Su vidaus paklausa labiausiai susijusių kainų grupė – paslaugų kainos – taip pat turi pastebimą poveikį bendrajai infliacijai. Šiais metais paslaugų kainos kyla šiek tiek daugiau, nei tikėtasi, iš dalies dėl trumpalaikių veiksnių, pavyzdžiui, dėl pasikeitusios sezoniskumo veikiančių kainų raidos. Pašalinus paslaugų kainas, kurios labiausiai svyruoja, bendras paslaugų kainų kilimas yra gana pastovus, tiesa, gana nemažas. Tam įtakos turi augančios darbo sąnaudos ir stipri vidaus paklausa. Vienintelė kainų grupė, vis dar mažinanti bendrąją infliaciją, yra administruojamosios kainos. Kol kas mažesnės nei prieš metus yra šilumos energijos, dujų, elektros kainos. Tačiau ir administruojamosios kainos jau artimiausiu metu bendrąją infliaciją didins – iš dalies dėl 2017 m. birželio mėn. pakilusio pridėtinės vertės mokesčio tarifo, taikomo šilumos energijai. Pastarasis pridėtinės vertės mokesčio didinimas nebuvo įtrauktas į ankstesnes prognozes, todėl tai iš dalies lemia didesnę infliacijos prognozę. Dabar numatoma, kad 2017 m. infliacija sudarys 3,2 proc.

Prognozuojama šių metų infliacija yra didesnė, nei ji buvo ankstesnius kelerius metus, tačiau infliacijos padidėjimas vertinamas kaip trumpalaikis. Laikomasi prielaidų, kad kitąmet pasaulinės naftos kainos nedidės, o pasaulinių maisto žaliavų kainos kils daug mažiau nei šiemet. Todėl 2018 m. infliacija šalyje turėtų sumažėti. Prognozuojama, kad ji sudarys 2,2 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida 2017–2018 m.

	2017 m. birželio mėn. prognozė ^a			2017 m. kovo mėn. prognozė		
	2016	2017 ^b	2018 ^b	2016 ^b	2017 ^b	2018 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	0,7	3,2	2,2	0,7	2,8	2,2
BVP defliatorius ^c	1,2	2,5	2,2	0,6	2,4	2,2
Darbo užmokestis	7,9	6,5	5,7	7,9	6,1	5,7
Importo defliatorius ^c	-4,3	5,0	1,9	-5,3	4,0	2,0
Eksporto defliatorius ^c	-3,1	3,9	1,8	-4,8	2,8	1,9
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendras vidaus produktas ^c	2,2	3,3	2,8	2,3	2,6	2,8
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	5,2	4,2	3,6	5,2	3,8	3,6
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	1,4	1,5	1,2	1,2	1,2	1,2
Bendrojo pagrindinio kapitalo sudarymas ^c	0,1	5,5	5,7	-0,3	4,6	5,9
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	3,4	3,9	4,3	3,3	3,0	4,4
Prekių ir paslaugų importas ^c	2,4	4,8	5,3	1,7	4,2	5,3
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	7,9	7,3	7,1	7,9	7,3	7,1
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	2,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	0,9	-0,5	-1,3	0,9	-0,7	-1,4
Einamosios sąskaitos balansas	-0,9	-1,5	-2,1	-0,7	-1,7	-2,3
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	0,6	0,4	0,4	0,7	0,7	0,3

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal informaciją, paskelbtą iki 2017 m. gegužės 17 d.

^b Prognozė

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją